УДК 338.4
JEL O 13, L 72

Мірошниченко О.Ю., к.е.н., доцент
КНУ імені Тараса Шевченка
Шептій Л.Р., економіст

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-СИРОВИННИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Розглянуто трактування категорії «матеріальні ресурси» у вузькому та широкому розумінні, охарактеризовано різні підходи до її визначення. Проаналізовано динаміку видобутку вугілля в Україні у 2011-2017 рр., особливості українського ринку вугільної промисловості. Визначено основні фактори зростання собівартості продукції вуглевидобувних підприємств. Встановлено, що ціна реалізованої ними товарної продукції є меншою за собівартість виробництва. Розглянуто класифікацію матеріальних ресурсів, що використовуються на підприємствах вугільної промисловості, та етапи управління ними. Визначено механізм формування ресурсної бази вуглевидобувних підприємств, особливості формування та основні складові ресурсного потенціалу досліджуваних підприємств. Охарактеризовано основні властивості системи управління ресурсним потенціалом підприємств вугільної промисловості. Встановлено, що найголовнішою проблемою, що ускладнює процес управління витратами на досліджуваних підприємствах, є неможливість точного розрахунку собівартості вугілля на основі використаних ресурсів. Розглянуто втрати в сфері управління складськими запасами та постачання на вуглевидобувних підприємствах. Запропоновано використовувати модель Уілсона для знаходження оптимального розміру запасу матеріальних ресурсів, що дозволить оптимізувати витрати підприємств на зберігання запасів та забезпечити ритмічне постачання матеріалів на шахтах. Визначено, що одним із аспектів покращення якості видобутого вугілля і зростання його ціни на ринку є зниження зольності вугілля. Рекомендовано запроваджувати на підприємствах вугільної промисловості ресурсозберігаючі технології та впроваджувати стандарти соціальної відповідальності бізнесу.

Ключові слова: *матеріальні ресурси, підприємства вугільної промисловості, ресурсний потенціал, система управління ресурсами.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки в умовах обмеженості ресурсів одним із найважливіших завдань на підприємстві є забезпечення ефективного використання матеріальних ресурсів з метою мінімізації матеріальних витрат та отримання максимальної матеріаловіддачі. В умовах жорсткої конкуренції особливої актуальності набувають питання обґрунтування та реалізації ефективної ресурсної стратегії для розвитку та зростання бізнесу.

Організація виробництва потребує використання матеріальних ресурсів, від ефективності управління ними залежить економічна потужність та потенціал підприємства, його здатність виробляти широкий асортимент продукції високої якості, а також здійснювати експортні та імпортні операції. Тому питання ефективного управління ресурсним потенціалом, раціонального використання ресурсної бази та своєчасного забезпечення підприємств матеріальними ресурсами для здійснення ними господарської діяльності є одними з найбільш актуальних.

Аналіз останніх публікацій. Розгляду змісту категорії «матеріальні ресурси» присвячені праці Михальчишиної Л. [10] Романчук К. [17]. Серед науковців, які

займаються дослідженням особливостей управління матеріальними ресурсами на підприємствах вугільної промисловості, можна виділити Соколова С., Чабаненко .І. [18], Вагонову О., Папіж Ю. [3], Гавриленко В., Юркову І. [5], Кулицького С. [9]. Питання економічного використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів підприємств розглянуті у наукових працях Нижник В., Шумовецької Т. [13].

Невирішені частини проблеми. На сьогодні функціонування підприємств вугільної промисловості характеризується високим ступенем невизначеності. Потребують розгляду особливості забезпечення ефективного використання ресурсної бази вугільних шахт та налагодження процесу їх матеріально-технічного забезпечення. Аналіз наукової літератури показав, що питанням управління матеріально-сировинними ресурсами саме підприємств вугільної промисловості не приділено належної уваги. У сучасних ринкових умовах, шахти є великими споживачами матеріальних, фінансових, трудових та інших видів ресурсів. Так, щорічно підприємствами вугільної промисловості використовується близько 100 тис. тон металу (кріплення виробок, рейки, труби тощо), 500 тис. м^3 лісових матеріалів, та приблизно 10 млрд. кВт-год електроенергії [3]. Варто вказати на високу матеріаломісткість продукції підприємств вугільної промисловості. Обсяг використання матеріальних ресурсів має найбільший вплив на формування собівартості товарної продукції, тому управління матеріальними ресурсами на зазначених вище підприємствах є особливо важливим для забезпечення конкурентоспроможності шахти як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Метою статті є розгляд підходів до трактування категорії «матеріальні ресурси», визначення особливостей процесу управління матеріально-сировинними ресурсами на підприємствах вугільної промисловості та обґрунтування напрямків його удосконалення.

Результати дослідження. Матеріальні ресурси є основою для формування матеріально-речової бази господарської діяльності підприємства. Категорію «матеріальні ресурси» можна розглядати у двох аспектах:

– у вузькому трактуванні матеріальні ресурси – це предмети праці, з яких виготовляють кінцеву продукцію;

– у широкому розумінні матеріальні ресурси – це предмети та засоби праці, які використовуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

У нормативно-правових актах України, зокрема у бухгалтерському та податковому обліку використовується категорія «матеріальні активи». Згідно з Податковим кодексом України, до матеріальних активів належать «основні засоби та оборотні активи в будь-якому вигляді (включаючи електричну, теплову та іншу енергію, газ, воду), що не є коштами, цінними паперами, деривативами і нематеріальними активами» [16].

Різні підходи до трактування категорії «матеріальні ресурси представлено у табл. 1.

Таблиця 1.

Трактування категорії «матеріальні ресурси» в економічний літературі

Автори	Трактування	Визначення
Азріліян А.Н. [1, с. 211]	Вузьке	«Матеріальні ресурси – предмети праці: сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, незавершене виробництво та відходи виробництва, а також запасні частини машин, призначені для ремонту обладнання, тара і тарні матеріали»
Борисов А.Б. [2, с. 382]	Широке	«Матеріальні ресурси – ресурси в матеріально-речовій формі»
Гордієнко Д.Д. [6, с. 212]	Вузьке	«Матеріально-технічні ресурси – матеріали, які є фізичними складовими товару, що експортується, енергія, паливо та нафта, які використовуються у процесі виробництва, у тому числі каталізатори, що споживаються у процесі їх використання з метою одержання зазначеного товару»
Золотогоров В.Г. [7, с. 377]	Широке	«Матеріальні ресурси – комплекс речових елементів (засобів та предметів праці), призначених для обробки або переробки в процесі виробництва (машини та обладнання, сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати тощо»
Іванюта П.В., Лугівська О.П. [8, с. 95]	Широке	«Матеріальні ресурси – це як предмети праці, так і засоби праці тобто засоби виробництва»
Мірошниченко О.Ю. [11, с. 75]	Широке	«Під матеріальними ресурсами підприємства слід розуміти активи підприємства, які мають матеріально-речову форму та призначені для здійснення господарської діяльності»
Мочерний С.В. [12, с. 207]	Широке	«Матеріальні ресурси – основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та є матеріальною базою підприємства чи галузі»
Суков Г.С. [19, с.188-189]	Широке	«Матеріальні ресурси – це джерела забезпечення процесу виробництва, що виступають одним з видів економічних ресурсів і охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці)»
Тимошенко Л.М [20, с. 89]	Вузьке	«Матеріальні ресурси або предмети праці, є однією із складових частин засобів виробництва. Їх основу становлять сировина й матеріали»

Джерело: складено авторами [10, 17, 11]

У статті об'єктом дослідження є матеріальні ресурси підприємств вугільної промисловості, адже саме ці підприємства є матеріало- і енергомісткими. Оцінюючи ринок вугільної промисловості, упродовж січня-травня 2018 року вуглевидобувними підприємствами було видобуто вугілля 1,85 млн тон, що на 152,7 тис. тон (або на 7,6%) менше, ніж за цей період 2017 року. Видобуток енергетичного вугілля збільшився на 31,0 тис. тон (або на 1,9%) порівняно з відповідним періодом

2017 року [4]. Обсяги видобутку вугілля у 2011-2017 рр. наведено на рис. 1., що показує спадну динаміку, починаючи з 2013 року.

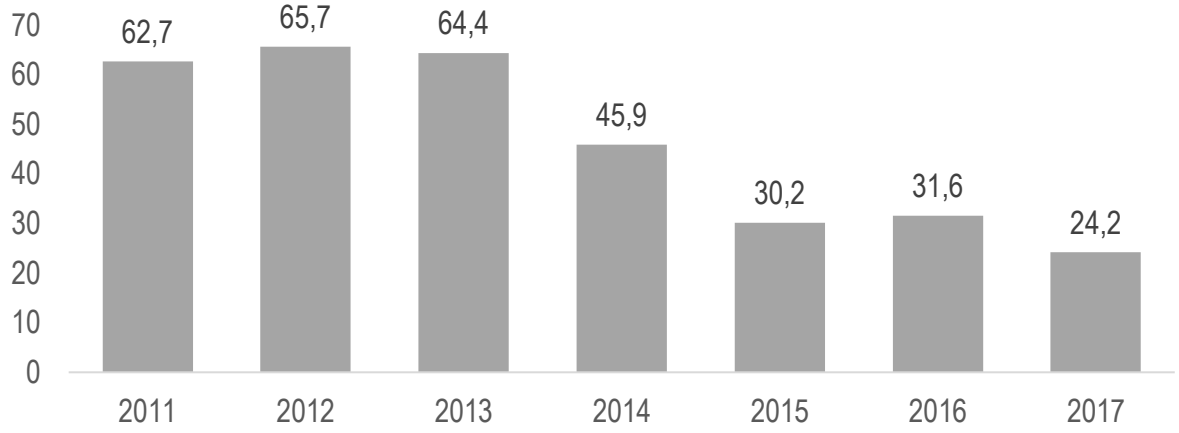

Рис. 1. Динаміка видобутку вугілля в Україні у 2011-2017 рр., млн. тон

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Важкі умови вуглевидобування, неефективне використання виробничих потужностей зумовлюють зростання собівартості продукції. Вугілля, що видобувається на багатьох шахтах, є неконкурентоспроможним на світовому ринку. Так, за даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, середня собівартість товарної продукції вуглевидобувних підприємств станом на 2017 рік склала 3 312 грн за одну тону. Ціна реалізації товарної продукції вуглевидобувних підприємств на початок 2018 року становила 2 156 грн/т, що на 1 155 грн/т менше за собівартість виробництва [14].

З метою управління матеріальні ресурси підприємств вугільної промисловості можна класифікувати наступним чином:

- лісні матеріали;
- вибухові речовини;
- детонатори;
- запасні частини;
- матеріали тривалого користування;
- малоцінні предмети;
- спецодяг і спецвзуття;
- електроенергія.

Основними етапами управління матеріальними ресурсам на підприємствах є:

- аналіз стану, структури та динаміки ресурсів;
- оптимізація загальної суми матеріальних ресурсів і розміру основних їх груп, що включаються до складу оборотних та необоротних матеріальних активів підприємства;
- побудова ефективних систем контролю за формуванням та використанням матеріальних ресурсів підприємства.

На першому етапі важливим є визначення механізму формування ресурсної бази підприємств вугільної промисловості. Будь-який рівень ієрархії виробничої системи (шахта, технологічна ланка, ділянка, робоче місце) традиційно містить наступні види ресурсів [5]:

– технічні ресурси (устаткування для добування вугілля, техніка для функціонування наземного комплексу підприємства тощо);

– технологічні ресурси (унікальні технології видобування вугілля, ведення підземних гірничих робіт);

– кадрові ресурси (трудовий потенціал робітників вугільного підприємства);

– просторові ресурси (пласт вугільної породи, система підземних сполучень та інфраструктура гірничих виробіток);

– фінансові ресурси (інвестиційні резерви, кредитні та власні кошти підприємства);

– природні ресурси (запаси вугільної породи);

Кожний з вищезазначених видів ресурсів має значний вплив на кінцевий результат діяльності підприємств вугільної промисловості та забезпечує ефективність його функціонування, проте, лише за наявності синергетичного ефекту від використання всього ресурсного потенціалу шахти. Так, наприклад, навіть автоматизоване устаткування не здатне продуктивно функціонувати без кваліфікованих робітників шахти, без ресурсів, які необхідні для виробничого процесу, без технології, що використовується для створення кінцевого продукту [5].

Таким чином, ефективність функціонування підприємств вугільної промисловості в цілому визначається комплексним поєднанням ефективності кожної структурної одиниці окремо та взаємної координації цілей усіх виробничих підрозділів, що сприяють досягненню загальних цілей підприємства. Отже, ефективність діяльності вугільних підприємств значною мірою визначається тим, наскільки результативним є використання наявних ресурсів, сукупність яких утворює їх ресурсний потенціал.

Система управління ресурсним потенціалом підприємства вугільної промисловості характеризується наступними властивостями:

– складність (ресурсний потенціал шахти складається з окремих структурних елементів);

– структурність (ресурсному потенціалу вугільного підприємства притаманна ієрархія, що відображає співвідношення між собою структурних елементів);

– цілісність (ресурсний потенціал є комплексним уособленням елементів, що його формують);

– динамічність (ресурсний потенціал вугільного підприємства формується та розвивається в умовах ринкової невизначеності, з урахуванням екзогенних чинників, що впливають на нього);

– адаптивність (ресурсний потенціал має підлаштовуватися під сучасні вимоги ринкового середовища і відповідати його критеріям);

– пропорційність (усі елементи ресурсного потенціалу вуглевидобувного підприємства формуються в умовах узгодженості їх кількості);

– часова обмеженість (формування ресурсного потенціалу має характер довгострокового планування, що обумовлюється неможливістю врахування всіх факторів впливу на нього в короткостроковому періоді);

– реалістичність (чинники, що формують та впливають на ресурсний потенціал вугільного підприємства повинні бути релевантними у ринковому середовищі).

Однією з найважливіших проблем в управлінні ресурсним потенціалом підприємства вугільної промисловості є неможливість точного розрахунку собівартості вугілля на підставі використаних ресурсів. Це значно ускладнює процес управління витратами на підприємстві [18].

Система управління ресурсним потенціалом підприємства вугільної промисловості дає можливість отримання оперативної інформації про стан використання та запаси окремого виду ресурсу, що у свою чергу дозволить зменшити втрати від недостатньо інформативного обліку та нерелевантної інформації (рис. 2).

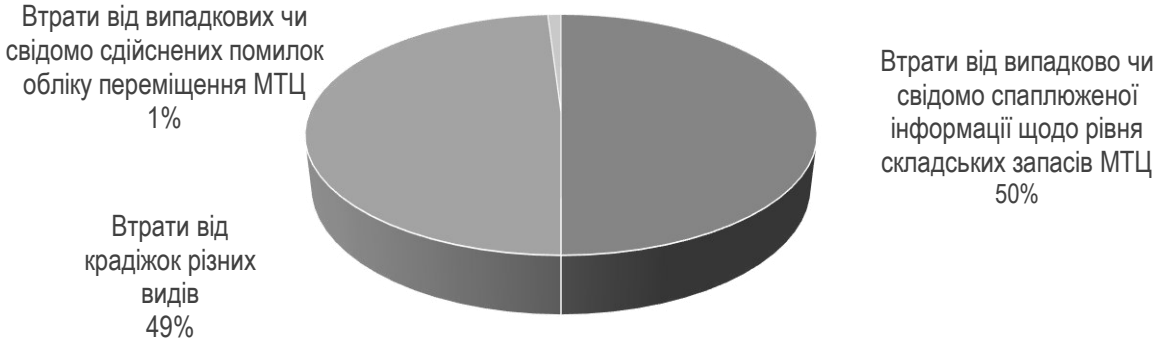

Рис. 2 Втрати від неефективного управління складськими запасами на підприємствах вугільної промисловості

Джерело: побудовано авторами на основі [18]

Впровадження ефективної системи дозволить не накопичувати непотрібні запаси матеріальних ресурсів, а ефективно використовувати їх, тим самим мінімізуючи витрати від надлишку матеріалів, що можна віднести до помилок традиційної системи планування (рис. 3).

Система управління запасами підприємства вугільної промисловості створює можливість для точного обліку та визначення потреби в кожному ресурсі у плановому періоді (рівень надлишкових закупівель при досить широкій номенклатурі може легко складати до 20% виробничих запасів). Таким чином, практично виключаються випадки недостатнього замовлення матеріальних ресурсів з відповідними втратами внаслідок наступної їх закупівлі на термінових умовах за більш високими цінами [15].

Рис. 3. Втрати від неефективної організації поставок на підприємствах вугільної промисловості

Джерело: побудовано авторами на основі [15]

На підприємствах вугільної промисловості рекомендуємо застосовувати різні економічні моделі та стратегії для налаштування високоефективної системи управління ресурсним потенціалом. Однією з таких моделей є модель Уілсона або EOQ-модель, яка визначає оптимальний обсяг замовлення матеріального ресурсу та дозволяє мінімізувати загальні змінні витрати, пов'язані із замовленням і зберіганням запасів. За цієї моделлю оптимальний розмір замовленню досягається у точці мінімуму загальних витрат, що в свою чергу обчислюється як сума витрат на збереження ресурсів і витрат на закупівлю ресурсів.

Важливість застосування моделі Уілсона на підприємствах вугільної промисловості полягає у тому, що виробничий процес видобування вугілля є безперервним і правильність визначення розміру поставки матеріалів є стратегічною метою короткострокового планування, що дозволить скоротити витрати підприємства на зберігання запасів, а також забезпечить безперебійність виробничого процесу і стабільність матеріалопостачання на шахті. Крім цього, необхідною умовою є наявність страхового запасу, що дозволить в аварійній ситуації безперешкодно стабілізувати ситуацію у вибойній частині шахти та на поверхні вугільного пласта.

Для покращення системи управління ресурсним потенціалом на підприємствах вугільної промисловості необхідно впроваджувати організаційно-технічні заходи щодо виявлення внутрішніх можливостей поповнення та економії матеріальних ресурсів за рахунок їх вилучення і повторного багаторазового використання, капітального ремонту та реставрації. До цих заходів відноситься зниження матеріаломісткості продукції (особливо енергомісткості, оскільки підприємства даної галузі є одними з найбільших споживачів електроенергії).

Важливою умовою підвищення ефективності діяльності шахт є зниження зольності вугілля. Зважаючи на те, що ціни на вугілля є регламентованими та встановлюються Міністерством енергетики і вугільної промисловості, єдиним критерієм, за яким шахти можуть продавати видобуте вугілля за вищою ціною – є зольність. Зниження її вмісту

у вугіллі підвищить якість продукції і ціну на неї, а також збільшить рівень задоволеності серед споживачів [13]. Варто зазначити, що підприємствам вугільної промисловості необхідно розробити комплекс запровадження використання безвідходних або маловідходних технологій, що сприятиме посиленню соціальної відповідальності підприємств.

Висновки. Матеріальні ресурси є важливим компонентом виробничого процесу на підприємствах вугільної промисловості, вони складають левову частку витрат на виробництво продукції і займають високу питому вагу у її собівартості, тому їх раціональне використання є запорукою економічного розвитку та ефективної діяльності підприємства.

Дослідження різних підходів до трактування категорії «матеріальні ресурси» дозволило визначити, що їх можна розглядати як в широкому, так і вузькому значенні. До матеріально-сировинних ресурсів відносяться запаси матеріалів, що зберігаються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. Їх класифікація дуже широка та залежить, в першу чергу, від специфіки діяльності досліджуваного підприємства.

Розробка та впровадження ефективної системи управління ресурсним потенціалом підприємств вугільної промисловості дозволить: отримувати оперативну інформацію про стан використання та запаси окремого виду ресурсу, зменшити втрати від неефективної організації поставок, недостатньої інформативності обліку та нерелевантної інформації, оптимізувати витрати на управління матеріально-сировинними ресурсами в цілому на підприємстві.

Література.

1. Азрилиян А.Н. Большой бухгалтерский словарь / А.Н. Азрилиян. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.
2. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.
3. Вагонова О.Г., Папіж Ю.С. Управління ресурсним потенціалом вугільних шахт: Монографія / О.Г. Вагонова, Ю.С. Папіж. – Д.: Національний гірничий університет, 2013. – 178 с.
4. Виробництво окремих видів промислової продукції за 2011–2017 роки [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
5. Гавриленко В.А., Юркова І.М. Проблеми контролю та обліку повторного використання матеріальних ресурсів на вугільних шахтах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/24956/1/статья_2_Гавриленко_В.А._Юркова_И.М..pdf
6. Гордієнко Д.Д. Економічний тлумачний словник [Понятійна база законодавства України у сфері економіки] / Д.Д. Гордієнко. – [Вид. 2-е, перероб. і доп.]. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.
7. Золотогоров В.Г. Экономический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров. – Мн.: Полымя, 1997. – 571 с.
8. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: [навч. посіб.] / [П.В. Іванюта, О.П. Лугівська]. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 320 с.
9. Кулицький С. Вугільна промисловість України: сучасний стан і проблеми розвитку / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2016. – № 18. – С. 47–54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2016/ukr18.pdf.
10. Михальчишина Л.Г. Матеріальні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку / Л.Г. Михальчишина // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 4(54). – С. 128-131.

11.Мірошниченко О.Ю., Ревуцька Н.В., Гончарова О.М. Управління ресурсами підприємства: Навчальний посібник / О.Ю. Мірошниченко, Н.В. Ревуцька, О.М. Гончарова – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. – 217 с.
12.Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: [у трьох томах] / С.В. Мочерний. – [Том 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
13. Нижник В.М., Шумовецька Т.В. Економне використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів підприємств: головне завдання сьогодення / В.М. Нижник, Т.В. Шумовецька. – Вісник Хмельницького національного університету/ Серія: Економічні науки. – 2009. – №5. – С. 113-116.
14. Огляд енергетичної галузі у 2018 році. Ринок вугілля / Всеукраїнська енергетична асамблея //. – 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://vse.energy/docs/review201808-2.pdf.
15. Пересветов Ю.В. Управление материальными ресурсами. Логистические принципы / Ю.В. Пересветов. – М.: Инфра – М, 2006. – 170 с.
16. Податковий кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
17.Романчук К.В. Матеріальні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку / К.В. Романчук // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – № 2(20). – С. 423-427.
18.Соколова С.Є., Чабаненко І.Л. Ефективність використання майна вуглевидобувних підприємств та шляхи її підвищення /: С.Є. Соколова, І.Л. Чабаненко // Донбаський Державний Технічний Університет – 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/9_86221.doc.htm
19.Суков Г.С. Вирішення проблем обліку запасів / Г.С. Суков. – Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 2(32). – С. 187-195.
20.Тимошенко Л.М. Економіка і економія / Л.М. Тимошенко. – К.: Вид-во політичної літератури України, 1982. – 166 с.
21.Coal market of Ukraine: Analysis and development background [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gse.vsb.cz/2012/LVIII-2012-1-17-23.pdf
22.The World Bank International Bank for Reconstruction and Development «The Coal Sector and Mining Communities of Ukraine: Advancing Restructuring to the Benefit of All» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/Coal%20Paper_e.pdf

References.

1. Azrylyian A.N. Bolshoi bukhhalterskyi slovar / A.N. Azrylyian. – M.: Ynstytut novoi эkonomyky, 1999. – 574 s.
2. Borysov A.B. Bolshoi эkonomycheskyi slovar / A.B. Borysov. – M.: Knyzhnыi myr, 2001. – 895 s.
3. Vahonova O.H., Papizh Yu.S. Upravlinnia resursnym potentsialom vuhilnykh shakht: Monohrafiia / O.H. Vahonova, Yu.S. Papizh. – D.: Natsionalnyi hirnychyi universytet, 2013. – 178 s.
4. Vyrobnytstvo okremykh vydiv promyslovoi produktsii za 2011–2017 roky [Elektronnyi resurs] . – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua
5. Havrylenko V.A., Yurkova I.M. Problemy kontroliu ta obliku povtornoho vykorystannia materialnykh resursiv na vuhilnykh shakhtakh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/24956/1/statia_2_Havrylenko_V.A._Yurkova_Y.M..pdf
6. Hordiienko D.D. Ekonomichnyi tlumachnyi slovnyk [Poniatiina baza zakonodavstva Ukrainy u sferi ekonomiky] / D.D. Hordiienko. – [Vyd. 2-e, pererob. i dop.]. – K.: KNT, 2007. – 360 s.
7. Zolotohorov V.H. Эkonomycheskyi slovar po эkonomyke / V.H. Zolotohorov. – Mn.: Polыmia, 1997. – 571 s.
8. Ivaniuta P.V. Upravlinnia resursamy i vytratamy: [navch. posib.] / [P.V. Ivaniuta, O.P. Luhivska]. – K.: Tsentr navchalnoi literatury, 2009. – 320 s.

9. Kulytskyi S. Vuhilna promyslovist Ukrainy: suchasnyi stan i problemy rozvytku / S. Kulytskyi // Ukraina: podii, fakty, komentari. – 2016. – № 18. – S. 47–54 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2016/ukr18.pdf.
10.Mykhalchyshyna L.H. Materialni resursy yak obiekt bukhhalterskoho obliku / L.H. Mykhalchyshyna // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky. – Zhytomyr: ZhDTU, 2010. – № 4(54). – S. 128-131.
11.Miroshnychenko O.Iu., Revutska N.V., Honcharova O.M. Upravlinnia resursamy pidpryiemstva: Navchalnyi posibnyk / O.Iu. Miroshnychenko, N.V. Revutska, O.M. Honcharova – K.: TOV «NVP «Interservis», 2014. – 217 s.
12.Mochernyi S.V. Ekonomichna entsyklopediia: [u trokh tomakh] / S.V. Mochernyi. – [Tom 2 / Redkol.: S.V. Mochernyi (vidp.red.) ta in.]. – K.: Vydavnychyi tsentr «Akademiia», 2001. – 848 s.
13.Nyzhnyk V.M., Shumovetska T.V. Ekonomne vykorystannia materialno-syrovynnykh ta enerhetychnykh resursiv pidpryiemstv: holovne zavdannia sohodennia / V.M. Nyzhnyk, T.V. Shumovetska. – Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu/ Seriia: Ekonomichni nauky. – 2009. – №5. – S. 113-116.
14.Ohliad enerhetychnoi haluzi u 2018 rotsi. Rynok vuhillia / Vseukrainska enerhetychna asambleia. – 2018. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: https://vse.energy/docs/review201808-2.pdf.
15.Peresvetov Yu.V. Upravlenye materyalnыmy resursamy. Lohystycheskye pryntsypы / Yu.V. Peresvetov. – M.: Ynfra – M, 2006. – 170 s.
16.Podatkovyi kodeks Ukrainy, pryiniatyi Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 02.12.2010 r. № 2755-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
17.Romanchuk K.V. Materialni resursy yak obiekt bukhhalterskoho obliku / K.V. Romanchuk // Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. – 2011. – № 2(20). – S. 423-427.
18.Sokolova S.Ie., Chabanenko I.L. Efektyvnist vykorystannia maina vuhlevydobuvnykh pidpryiemstv ta shliakhy yii pidvyshchennia /: S.Ie. Sokolova, I.L. Chabanenko // Donbaskyi Derzhavnyi Tekhnichnyi Universytet – 2013. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/9_86221.doc.htm
19.Sukov H.S. Vyrishennia problem obliku zapasiv / H.S. Sukov. – Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky. – Zhytomyr: ZhDTU, 2005. – № 2(32). – S. 87-195.
20.Tymoshenko L.M. Ekonomika i ekonomiia / L.M. Tymoshenko. – K.: Vyd-vo politychnoi literatury Ukrainy, 1982. – 166 s.Coal market of Ukraine: Analysis and development background [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gse.vsb.cz/2012/LVIII-2012-1-17-23.pdf
21.Coal market of Ukraine: Analysis and development background [Elektronnyi resurs]. – Режим доступу: http://gse.vsb.cz/2012/LVIII-2012-1-17-23.pdf
22.The World Bank International Bank for Reconstruction and Development «The Coal Sector and Mining Communities of Ukraine: Advancing Restructuring to the Benefit of All» [Elektronnyi resurs]. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/Coal%20Paper_e.pdf

Мирошниченко О.Ю., к.э.н., доцент
КНУ имени Тараса Шевченко
Шептий Л.Р., экономист

УПРАВЛЕНИЕ МАТЕРИАЛЬНО-СЫРЬЕВЫМИ РЕСУРСАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Рассмотрена трактовка категории «материальные ресурсы» в узком и широком понимании, охарактеризованы различные подходы к ее определению. Проанализирована динамика добычи угля в Украине в 2011-2017 гг., особенности украинского рынка угольной промышленности. Определены основные факторы роста себестоимости продукции угледобывающих

предприятий. Установлено, что цена реализованной ими товарной продукции меньше себестоимости производства. Рассмотрена классификация материальных ресурсов предприятий угольной промышленности и основные этапы управления ими. Определен механизм формирования ресурсной базы угледобывающих предприятий, особенности формирования и составляющие ресурсного потенциала исследуемых предприятий. Охарактеризованы основные свойства системы управления ресурсным потенциалом предприятий угольной промышленности. Установлено, что главной проблемой, которая затрудняет процесс управления затратами на исследуемых предприятиях, является невозможность точного расчета себестоимости угля на основании использованных ресурсов. Рассмотрены потери в сфере управления складскими запасами и поставки на угледобывающих предприятиях. Предложено использовать модель Уилсона для нахождения оптимального размера запаса материальных ресурсов, что позволит оптимизировать затраты предприятий на хранение запасов и обеспечить ритмичное снабжение материалов на шахтах. Определено, что одним из аспектов улучшения качества добываемого угля и роста его рыночной цены является снижение зольности угля. Рекомендуется вводить на предприятиях угольной промышленности ресурсосберегающие технологии и внедрять стандарты социальной ответственности бизнеса.

***Ключевые слова**: материальные ресурсы, предприятия угольной промышленности, ресурсный потенциал, система управления ресурсами.*

Miroshnychenko O.Yu., PhD in economics,
Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Sheptii L.R., economist

MANAGEMENT OF MATERIAL AND RAW MATERIAL RESOURCES AT THE ENTERPRISES OF THE COAL INDUSTRY

The interpretation of the category of "material resources" in the narrow and broad sense has been considered, various approaches to its definition have been characterized. The dynamics of coal production in Ukraine in 2011-2017, the features of the Ukrainian coal industry market have been analyzed. The main factors of growth in the cost of production of coal mining enterprises have been determined. It is established that the price of marketable products sold by enterprises is less than the cost of production. The classification of material resources of coal enterprises and the main stages of their management have been considered. The mechanism of formation of the resource base of coal-mining enterprises, the features of the formation and the main components of the resource potential of the studied enterprises have been determined. The basic properties of the resource potential management system of coal industry enterprises have been characterized. It is established that the main problem that complicates the process of cost management in the studied enterprises is the impossibility of accurate calculation of the cost of coal on the basis of the resources used. Losses in the field of inventory management and supply of coal mining enterprises have been considered. It is proposed to use the Wilson model to find the optimal size of the stock of material resources, which will allow optimizing the costs of enterprises to store stocks and ensure a rhythmic supply of materials in the mines. It has been determined that one of the aspects of improving the quality of coal produced and the growth of its market price is the reduction of the ash content of coal. It is recommended to introduce resource-saving technologies at coal industry enterprises and to introduce standards of social responsibility of business.

***Keywords**: material resources, coal industry enterprises, resource potential, resource management system.*